

विक्रीकर विभागाच्या पुनर्रचनेचा आढावा

महाराष्ट्र शासन

वित्त विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : विकवि १२११/प्र.क्र.२९१/विप्र-४

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.

दिनांक : १८ नोव्हेंबर, २०११

- वाचा: १. विक्रीकर आयुक्त कार्यालयाचे अर्धशासकीय पत्र क्रमांक: विआ/म.रा./पुनर्रचना/आढावा व प्रस्ताव/ब-३५६ दिनांक: २५.०८.२०११.
२. शासन निर्णय क्रमांक. विकआ १२०५/प्र.क्र. ११९/वि.प्र. ४, मुंबई दि. ०५.०१.२००७.
३. शासन निर्णय क्र. विकआ १२०५/प्र.क्र. २४५/वि.प्र. ४, मुंबई दि. २९.०१.२०१०.
४. शासन निर्णय क्र. विकआ-१२११/प्र.क्र. ६६/वि.प्र.४, मुंबई दि. २५.०३.२०११.
५. शासन निर्णय क्र. विकआ-१२११/प्र.क्र. ६६/वि.प्र.४, मुंबई दि. १३.०७.२०११.

प्रस्तावना:

उपरोक्त संदर्भ क्र.-२ मधील शासन निर्णयान्वये दिनांक ०५.०१.२००७ रोजी विक्रीकर विभागाची भौगोलिक क्षेत्राएवजी (Geographical) कार्यनिहाय (Functional) प्रशासन पध्दती अंमलात आली. कार्यनिहाय प्रशासन राबविणारे महाराष्ट्र हे संपूर्ण देशातील पहिलेच राज्य असून, मुल्यवर्धित कर या नवीन करप्रणालीची अंमलबजावणी करताना येणा-या अडीअडचणींचा विचार करून अनुभवाअंती विभागातील कार्यशाखांची कार्यपध्दती विकसित (evolve) झाली आहे. गेल्या ४ वर्षात नवीन करप्रणाली व कार्यप्रणाली स्थिरावली असून, मिळालेले अनुभव, विभागाचे संगणकीकरण व बदलती कार्यपध्दती विचारात घेवून विक्रीकर विभागाच्या मनुष्यबळाचा फेरआढावा घेण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:

शासनाने विक्रीकर विभागाच्या पुनर्रचनेचा आढावा घेवून मनुष्यबळात फेरबदल करण्याचा निर्णय घेतला असून त्या अनुषंगाने खालीलप्रमाणे मान्यता देण्यात येत आहे.

- (१) पुणे व नागपूर या क्षेत्रातील विभागीय कार्यालयांची फेररचना करण्यांत यावी. पुणे क्षेत्रातील कोल्हापूर व सोलापूर या दोन विभागांवरील नियंत्रणासाठी कोल्हापूर येथे नवीन क्षेत्रीय कार्यालय स्थापन करण्यात येत आहे. पुणे क्षेत्रातील नाशिक व धुळे विभाग व नागपूर क्षेत्रातील औरंगाबाद विभाग या तीन विभागांवरील नियंत्रणासाठी नाशिक येथे नवीन क्षेत्रीय कार्यालय स्थापन करण्यात येत आहे. तसेच सध्याच्या नागपूर क्षेत्रातील औरंगाबाद विभाग

वगळून उर्वरित नागपूर, अमरावती व नांदेड विभागांचा समावेश नागपूर क्षेत्रात करण्यात येत आहे.

- (२) पुणे येथील विक्रीकर कार्यालयाचे कार्यक्षेत्र पुणे जिल्हा असेल, व या कार्यालयाची फेररचना मुंबई विक्रीकर कार्यालयाच्या धर्तीवर करण्यात येत आहे. अपर विक्रीकर आयुक्त हे पुणे कार्यालयाचे प्रमुख व त्यांच्या मदतीसाठी कार्यशाखानिहाय विक्रीकर सहआयुक्त असतील.
- (३) ठाणे व कोकणभवन (रायगड विभाग) विक्रीकर विभागांच्या कार्यक्षेत्रात फेररचना करून व्यापा-यांच्या व प्रशासनाच्या सोयीसाठी नवी मुंबई हा ठाणे विक्रीकर कार्यालयाच्या कार्यक्षेत्रातील भाग कोकणभवन, सीबीडी-बेलापूर या विक्रीकर कार्यालयास जोडण्यात येत आहे. यापुढे ठाणे विक्रीकर कार्यालयाचे कार्यक्षेत्र नवी मुंबई हा भाग वगळून असेल, तर कोकणभवन सीबीडी-बेलापूर या विक्रीकर कार्यालयाचे कार्यक्षेत्र नवी मुंबई हा भाग तसेच रायगड जिल्हयातील पनवेल, उरण, कर्जत व खालापूर हे तालुके, असे राहिल.
- (४) अलिबाग (रायगड जिल्हयाचे मुख्यालय) येथे नवीन विक्रीकर कार्यालय स्थापन करण्यात येत आहे. या कार्यालयाचे कार्यक्षेत्र रायगड जिल्हयातील पनवेल, उरण, कर्जत व खालापूर हे तालुके वगळून उर्वरित रायगड जिल्हा असे राहिल.
- (५) करदात्यांची सोय, भौगोलिक अंतरे, प्रशासकीय सुविधा व विक्रीकर विभागीय कार्यालयांना पुरेसे कामकाज मिळून, प्रभावी नियंत्रणाच्या दृष्टीने वरील क्र. १ ते ४ नुसार क्षेत्रीय व विभागीय कार्यालयांची फेररचना करून, शक्यतो भौगोलिकदृष्ट्या जवळ असणारे विभाग व निम्नस्तरीय कार्यालये परिशिष्ट-अ मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे क्षेत्रीय कार्यालयास जोडण्यांत येत आहेत.
- (६) आर्थिक बुध्दिसंपदा विभागातील (EIU) एकूण पदसंख्येव्यतिरिक्त २५% एवढी अतिरिक्त पदे स्वतंत्ररित्या भरतीद्वारे वित्तीय व आर्थिक विश्लेषक किंवा सांख्यिकीय विश्लेषक किंवा संगणक (software) अभियंता वा तत्सम शाखांमधील/प्रवाहातील उमेदवारांमधून कंत्राटी पध्दतीने भरण्यात येत आहेत.
- (७) व्यावसायिक व संगणक प्रशिक्षणासाठी कर्जत, जिल्हा रायगड येथे निवासव्यवस्थेसह सर्व सोयींनी अद्ययावत प्रशिक्षण केंद्र स्थापन करण्यात येत आहे.
- (८) महाविकास कक्षासाठी दोन विक्रीकर उपआयुक्त (मुख्य माहिती व तंत्रज्ञान अधिकारी) व चार सहाय्यक विक्रीकर आयुक्त (सहाय्यक माहिती व तंत्रज्ञान अधिकारी) दर्जाच्या अधिकाऱ्यांची पदे प्रतिनियुक्तीने माहिती व तंत्रज्ञान विभागांतील अधिकाऱ्यांमधून समान

वेतनश्रेणीत /समकक्ष पदावर घेण्यास किंवा कंत्राटी पध्दतीने भरण्यास मान्यता देण्यांत येत आहे.

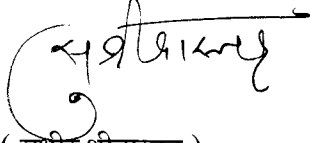
- (९) विधी व न्यायालयीन प्रकरणे शाखेसाठी एक विक्रीकर उपआयुक्त दर्जाचे पद समान वेतनश्रेणीत /समकक्ष पदावर, विधी व न्याय विभागामार्फत समन्वय व मार्गदर्शनासाठी प्रतिनियुक्तीद्वारे घेण्यास मान्यता देण्यांत येत आहे.
- (१०) दक्षता कक्षासाठी गृह खात्यांतर्गत येणारे 'विशेष पोलीस महानिरीक्षक' हे पद प्रतिनियुक्तीवर घेण्यास मान्यता देण्यांत येत आहे.
- (११) विक्रीकर विभाग राबवित असलेल्या विविध करप्रणालींच्या अंमलबजावणीसाठी परिशिष्ट - ब मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे १९२ पदे विसर्जित करून ९८४२ पदांना मान्यता देण्यात येत आहे. यापैकी सदर परिशिष्टातील रकाना - इ मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे मुंबई विक्रीकर कायद्यांतर्गतील २६४ पदांना पुढील तीन वर्षासाठी मान्यता देण्यात येत आहे. त्यामुळे रकाना- फ मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे ९५७८ पदे १.१.२०१५ पासून पुढे चालू ठेवण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.
- (१२) सध्याच्या अपर विक्रीकर आयुक्त (आस्थापना) यांच्या पदनामात बदल करून त्यांचे पदनाम विशेष विक्रीकर आयुक्त असे करण्यांत येत असून, सदर पद भारतीय प्रशासकीय सेवेतील अधिकाऱ्यांमधून भरण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.
- (१३) विक्रीकर विभागातील महाविकास, सीमा तपासणी नाके, अन्वेषण (अ व ब) व सर्वेक्षण या शाखांमधील विक्रीकर सहआयुक्तांची पदे भारतीय प्रशासकीय सेवेतील अधिकाऱ्यांमधून भरण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.
- (१४) दि. ३१ डिसेंबर २०१४ अखेरपर्यंतच्या काळात खात्यातील मंजूर पदसंख्येच्या मर्यादेत, पदांचे अंतर्गत समायोजन व अधिकारी/कर्मचाऱ्यांमधील कामाची वाटणी करण्याची व कामाच्या स्वरूपानुसार फेरबदल करण्याची मुभा विक्रीकर आयुक्तांना राहिल.
- (१५) पुनर्रचना प्रस्तावासाठीच्या, २.३५ कोटी रुपये अनावर्ती व प्रतिवर्षी १७.९१ कोटी रुपये (रु.२९६.४५ कोटी वरून रु. ३१४.३६ कोटी) आवर्ती वाढीव खर्चास मंजुरी देण्यात येत आहे.
- (१६) विभागाच्या पुनर्रचनेच्या दिनांक ०५.०१.२००७ च्या शासन निर्णयामधील अंमलबजावणी न झालेल्या परिशिष्ट - क मधील बाबी भविष्यातही लागू राहतील.
- (१७) पुढील तीन वर्षांनंतर अथवा वस्तू व सेवा वापर कराची अंमलबजावणी झाल्यापासून एक वर्ष

यापैकी जे अगोदर घडेल त्यावेळी मनुष्यबळाचा फेरआढावा घेण्यांत यावा.

सदरचे आदेश दिनांक १ जानेवारी, २०१२ पासून अंमलात येतील. तथापि, नवनिर्वाचित पदावर नियुक्ती तात्काळ आवश्यक असल्यास ती करण्यास विक्रीकर आयुक्तांना मुभा राहिल.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या WWW.maharashtra.gov.in या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१११११८०९१८५७००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने.

(सुधीर श्रीवास्तव)
प्रधान सचिव, (वित्त)
वित्त विभाग.

प्रति,

विक्रीकर आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, माझगांव, मुंबई
अपर विक्रीकर आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, विक्रीकर भवन, माझगांव, मुंबई.
महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-१, महाराष्ट्र, मुंबई.
महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-२, महाराष्ट्र, मुंबई.
महालेखापाल (लेखापरीक्षा)-१ महाराष्ट्र, मुंबई
महालेखापाल (लेखा परिक्षा) -२, महाराष्ट्र, नागपूर
अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई
सर्व संबंधित जिल्हा कोषागार अधिकारी,
मा.मुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
मा.उपमुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
मा.मंत्री (वित्त) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
मा.राज्यमंत्री (वित्त) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
मुख्य सचिव, यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
प्रधान सचिव (वित्त) यांचे स्वीय सहायक मंत्रालय, मुंबई
सचिव (व्यय) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई
अपर मुख्य सचिव (सेवा), सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
कार्यासन विक्रीकर प्रशा-१/प्रशा-२ व प्रशा-३, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
निवड नस्ती, विक्रीकर (प्रशा-४)

परिशिष्ट - अ

विक्रीकर विभागातील क्षेत्रीय कार्यालये, विभागीय कार्यालये व त्यांचेशी संलग्न विक्रीकर कार्यालये दर्शविणारे विवरणपत्र (सध्याची आणि नवीन)

सध्याची कार्यालये				मंजूर कार्यालये				
क्षेत्रीय कार्यालये	विभागीय कार्यालये	संलग्न असलेले		क्षेत्रीय कार्यालये	विभागीय कार्यालये	संलग्न असलेले		
		विक्रीकर कार्यालय	जिल्हा			विक्रीकर कार्यालय	जिल्हा	
	१. माझगांव	माझगांव	मुंबई शहर मुंबई उपनगरे	#	१. माझगांव	माझगांव	मुंबई शहर मुंबई उपनगरे	
ठाणे क्षेत्रीय कार्यालय	२. रायगड	रायगड	रायगड	ठाणे क्षेत्रीय कार्यालय	२. रायगड	रायगड	रायगड, नवी मुंबई (ठाणे)	
						अलिबाग @	रायगड	
	३. ठाणे शहर	ठाणे शहर कल्याण	ठाणे		३. ठाणे शहर	ठाणे शहर कल्याण	ठाणे	
	४. ठाणे ग्रामीण	नालासोपारा	ठाणे	४. ठाणे ग्रामीण	नालासोपारा	ठाणे		
		पालघर			पालघर			
पुणे क्षेत्रीय कार्यालय	५. पुणे	पुणे	पुणे	#	५. पुणे	पुणे	पुणे	
	६. सोलापूर	सोलापूर	सोलापूर	* कोल्हापूर क्षेत्रीय कार्यालय	६. सोलापूर	सोलापूर	सोलापूर	
		उस्मानाबाद	उस्मानाबाद			उस्मानाबाद		
		बार्शी	सोलापूर			सोलापूर		
	७. कोल्हापूर	कोल्हापूर	कोल्हापूर		७. कोल्हापूर	कोल्हापूर	कोल्हापूर	
		सातारा	सातारा			सातारा		
		सांगली	सांगली			सांगली		
		रत्नागिरी	रत्नागिरी			रत्नागिरी		
		ओरस	सिधुदुर्ग			सिधुदुर्ग		
	८. नाशिक	नाशिक	नाशिक		* नाशिक क्षेत्रीय कार्यालय	८. नाशिक	नाशिक	नाशिक
मालेगांव		नाशिक	नाशिक					
अहमदनगर		अहमदनगर	अहमदनगर					
९. धुळे	धुळे	धुळे	९. धुळे	धुळे		धुळे		
	जळगांव	जळगांव		जळगांव				
	नंदुरबार	नंदुरबार		नंदुरबार				
नागपूर क्षेत्रीय कार्यालय	१०. औरंगाबाद	औरंगाबाद	औरंगाबाद	नागपूर क्षेत्रीय कार्यालय		१०. औरंगाबाद	औरंगाबाद	औरंगाबाद
		बीड	बीड				बीड	
		जालना	जालना				जालना	
	११. नांदेड	नांदेड	नांदेड			११. नांदेड	नांदेड	नांदेड
		परभणी	परभणी		परभणी			
		लातूर	लातूर		लातूर			
		हिंगोली	हिंगोली		हिंगोली			
	१२. नागपूर	नागपूर	नागपूर		१२. नागपूर	नागपूर	नागपूर	
		चंद्रपूर	चंद्रपूर			चंद्रपूर		
		गोंदिया	गोंदिया			गोंदिया		
गडचिरोली		गडचिरोली	गडचिरोली					
वर्धा		वर्धा	वर्धा					
१३. अमरावती	अमरावती	अमरावती	१३. अमरावती	अमरावती	अमरावती			
	यवतमाळ	यवतमाळ		यवतमाळ				
	खामगांव	बुलढाणा		खामगांव				
	अकोला	अकोला		अकोला				
	वाशिम	वाशिम		वाशिम				

@ नवीन विक्रीकर कार्यालये

* नवीन क्षेत्रीय कार्यालये

स्वतंत्र कार्यालये

परिशिष्ट - ब

		आढाव्याअंती मंजूर पदे			
पद	पुनरचनेनंतर संक्रमण कालावधीसाठी मंजूर झालेली पदे (दिनांक ०५.०१.२००७ ते ३१.१२.२०११)	विसर्जित करावयाची पदे	एकूण मंजूर पदे (दिनांक ०१.०१.२०१२ पासून)	मुंबई विक्रीकर कायद्यांतर्गत प्रलंबित निपट्यासाठी मंजूर पदे (दिनांक ०१.०१.२०१२ ते ३१.१२.२०१४)	मूल्यवर्धित करकायद्यासाठी मंजूर पदे (दिनांक ०१.०१.२०१५ पासून)
अ	ब	क	ड (ब-क)	इ	फ = (इ-इ)
विक्रीकर आयुक्त	१	०	१	०	१
विशेष विक्रीकर आयुक्त	०	१	१	०	१
विशेष पोलीस महानिरीक्षक (दक्षता कक्ष)	०	१	१	०	१
अपर विक्रीकर आयुक्त	८	१	१	०	९
विशेष कार्य अधिकारी	१	-१	०	०	०
विक्रीकर सहआयुक्त	४९	२३	७२	१	७१
ज्येष्ठ विक्रीकर उपआयुक्त	२४	-२४	०	०	०
विक्रीकर उपआयुक्त	३८९	१२	४०१	९	३९२
सहाय्यक विक्रीकर आयुक्त	५१०	८०	५९०	१४	५७६
विक्रीकर अधिकारी	१०६७	५९	११२६	३७	१०८९
आस्थापना अधिकारी	६५	०	६५	०	६५
विक्रीकर निरीक्षक	३१३७	१४४९	४५८६	७७	४५०९
अधिष्ठाक	१४०	०	१४०	०	१४०
कर सहाय्यक	४११८	-१७९३	२३२५	१२६	२१९९
वरिष्ठ लिपिक	२२५	०	२२५	०	२२५
आस्थापना लिपिक	३००	०	३००	०	३००
एकूण	१००३४	-१९२	९८४२	२६४	९५७८

परिशिष्ट - क

विक्रीकर विभागाच्या पुनर्रचनेच्या दिनांक ०५.०१.२००७ च्या शासन निर्णयामधील
अंमलबजावणी न झालेल्या बाबी

१	खात्यातील अधिकारी/कर्मचारी यांच्या सेवेचे नियोजनास (Career Planning) शासनाची मान्यता घेणे - तरतूद क्र. २५
२	आस्थापना अधिकारी, अधिक्षक, वरिष्ठ लिपिक, आस्थापना लिपिक या नवीन आस्थापनाविषयक संवर्गाची निर्मिती व त्यांच्या सेवाप्रवेश नियमांना मंजूरी. - तरतूद क्र. १३, १४, १५, १६, १७ व परिशिष्ट 'ड'
३	कर सहाय्यक या करविषयक नवीन संवर्गाची निर्मिती व सेवाप्रवेश नियमांना मंजूरी. - तरतूद क्र. १२, १३, १४ व परिशिष्ट 'ड'
४	विक्रीकर विभागाच्या विविध संवर्गांच्या प्रत्येक टप्प्यावर गुणवत्ताधारित पदोन्नतीची तरतूद असलेल्या सेवाप्रवेश नियमांना मंजूरी - तरतूद क्र. १९ व परिशिष्ट 'ड'
५	लघुटंकलेखक/लघुलेखक संवर्गातील मंजूर पदे, चतुर्थश्रेणीतील विविध संवर्गातील पदे व इतर किरकोळ संवर्गातील पदे यांचा आढावा - तरतूद क्र. १०